

OBJEM

Bralna pismenost

Opredelitev in gradniki

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

OBJEM

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

OPREDELITEV BRALNE PISMENOSTI

Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika/posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje ter druge gradnike bralne pismenosti. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za samouresničevanje posameznika/posameznice ter uspešno (so)delovanje v družbi.

IZHODIŠČA ZA RAZVIJANJE IN VREDNOTENJE posameznih gradnikov bralne pismenosti **pri vseh predmetih**

1. Vsi gradniki se razvijajo v povezavi s cilji in vsebinami pri vseh predmetih/področjih.
2. Vsak gradnik se razvija kot del celote.
3. Izhodišče za razvijanje vseh gradnikov so besedila (pisna, govornjena, avdio, video ...) pri vseh predmetih/področjih. Vrsta in zahtevnost besedil se po vertikali stopnjuje z obsegom vsebine, njeno abstraktnostjo (tudi v povezavi s terminologijo) in poglobljenostjo ter jezikovno zahtevnostjo.
4. Integriranost – pomeni, da se gradnik, ki je usvojen v nekem obdobju, razvija tudi naprej, čeprav ni izrecno zapisano.
5. Gradnike razvijamo sistematično: načrtno in premišljeno v celotnem izvedbenem kurikulumu in pri pouku vseh predmetov.
6. Pri razvijanju gradnikov se upošteva razvoj, predznanje, potrebe in posebnosti vsakega otroka/učenca/dijaka.
7. Gradniki se razvijajo procesno, skozi daljše obdobje, zato je opis pričakovanega dosežka zapisan za konec obdobja.

GRADNIKI BRALNE PISMENOSTI

Bralna pismenost (osnova za razvoj potencialov posameznic in posameznikov) je stalno razvijajoča se zmožnost, ki jo izkazuje posameznica/posameznik, z obvladanjem naslednjih gradnikov pismenosti:

1. Govor
2. Motiviranost za branje
3. Razumevanje koncepta bralnega gradiva
4. Glasovno zavedanje
5. Besedišče
6. Tekoče branje
7. Razumevanje besedil
8. Odziv na besedilo in tvorjenje besedil
9. Kritično branje

Legenda kratic

BP – Bralna pismenost

VIO – Vzgojno-izobraževalno obdobje

OBJEM – Ozaveščanje Branje Jezik Evalvacija Modeli, projekt 2017–2022

1. gradnik: GOVOR

Element gradnika:

- zmožnost nebesednega sporazumevanja
- uporaba govora v različnih govornih položajih, za različne namene in v različnih situacijah
- uporaba izrazov za čustvena/mentalna stanja
- jezikovna zmožnost (besedna zmožnost; skladenjska/slovnična zmožnost: opisovanje, pripovedovanje, razlaganje, utemeljevanje; pravorečna¹ zmožnost)

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razume in uporablja nebesedno sporazumevanje, • razume in uporablja besede in besedne zveze, • razume in uporablja nepopolne/krajše povedi, • razume in uporablja daljše in zložene povedi, • razume besedila, • uporablja prva besedila, • opisuje slike, • pripoveduje ob slikanicah/aplikatih, • v govoru uporablja razne² vrste besed, • uporablja govor v različnih situacijah (npr. v socialni, simbolni igri) in različnih funkcijah (za spraševanje, vzpostavljanje odnosov, dajanje navodil ...). 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razume in uporablja daljše povedi/zložene povedi, • razume in uporablja kompleksnejša besedila, • knjižno izgovarja glasove in besede, • pripoveduje zgodbe, • pri opisovanju zaznava več podrobnosti, • pripoveduje o resničnih dogodkih in doživetjih, • pripoveduje izmišljene zgodbe, • opisuje dogodke, • uporablja govor v različnih situacijah (npr. v socialni, simbolni igri) in različnih funkcijah (za spraševanje, vzpostavljanje odnosov, dajanje navodil, opisovanje čustvenih ali mentalnih stanj ...). 				

1 **Pravorečna zmožnost:** poznavanje in uporaba knjižne izreke

2 **Razne vrste besed:** samostalnike, glagole, pridevnike, zaimke, predloge, prislove

2. gradnik: MOTIVIRANOST ZA BRANJE

Element gradnika:

- interes za branje
- pozitiven odnos do branja³ različnih vrst besedil⁴
- bralna samoučinkovitost
- izbira tiskanih in drugih informacijskih virov glede na namen branja,
- uporaba različnih lokacij bralnih virov

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izraža pripravljenost za poslušanje in branje, • ohranja pozornost in se odziva ob skupnem branju, • lista bralno gradivo, • navidezno bere, • je zatopljen in vztraja pri samostojnem ali skupnem poslušanju in pripovedovanju zgodb, • izraža željo po pripovedovanju, branju in poslušanju, • skupaj z odraslim uporablja knjižno in neknjižno gradivo ter različne medije in obiskuje knjižnice. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izraža željo po pripovedovanju in poslušanju zgodb, pesmi ali listanju bralnega gradiva⁵, • ob slikah pripoveduje (bere) zgodbo drugim, • pozorno posluša branje različnih besedil od začetka do konca, • pozna in uporablja lokacije bralnih virov (npr. bralni kotiček). 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izbira različno bralno gradivo, • je zatopljen v branje, • vztraja pri branju, • spremlja svoj dosežek pri branju in načrtuje izboljšave, • pozna in uporablja lokacije bralnih virov (šolska knjižnica, medmrežje). 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izbira bralno gradivo glede na interes in namen, • vztraja pri branju daljših besedil, • spremlja in vrednoti svoj dosežek pri branju v skladu s kriteriji (danimi ali svojimi) in pripravi načrt za njegovo izboljšanje, • vrednoti svojo motiviranost za branje, • uporablja lokacije bralnih virov (šolsko in splošno knjižnico, medmrežje). 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izbira bralno gradivo glede na interes in namen branja, • vztraja pri branju daljših in bolj kompleksnih besedil pri vseh predmetih, • načrtuje, spremlja in vrednoti svoj bralni dosežek in pripravi načrt za njegovo izboljšanje, • vrednoti svojo motiviranost za branje raznovrstnih besedil in ve, kaj vpliva nanjo, na podlagi tega načrtuje izboljšave, • pozna in uporablja tiskane in digitalne bralne vire, • uporablja lokacije tiskanih in digitalnih virov. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izbira bralno gradivo glede na interes, medbesedilno izkušnost, namen branja (spoznavni, etični ali estetski) in kakovost, • vztraja pri branju daljših/dolgih, zahtevnih/kompleksnih besedil, • obvlada večšine strateškega bralca⁶, • načrtuje, spremlja in vrednoti svojo bralno zmožnost in si prizadeva za njeno izboljšanje, • pozna in smiselno uporablja tiskane in digitalne bralne vire, • glede na interes izbira bralno gradivo v drugih/tujih jezikih.

3 **Pozitiven odnos do branja** različnih vrst besedil za različne namene: branje za znanje, branje leposlovja (razvijanje bralne kulture)

4 **Različne vrste besedil:** pripovedovalna, opisovalna in poustvarjalna besedila

5 **Različno bralno gradivo:** informativne in leposlovne slikanice in druga gradiva

6 **Strateški bralec:** je samostojen, fleksibilen, učinkovit bralec, ki za različne namene in cilje branja zavestno izbira in uporablja različne bralne strategije

3. gradnik: RAZUMEVANJE KONCEPTA BRALNEGA GRADIVA

Element gradnika:

- orientacija v bralnem gradivu
- povezovanje besednih in nebesednih/slikovnih delov v besedilu
- poznavanje in obvladovanje smeri branja
- celostno branje⁷ multimodalnih/večpredstavnostnih besedil⁸
- poznavanje tiskanih in digitalnih gradiv

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lista bralno gradivo, • razlikuje med besednim in nebesednim delom besedila, • se orientira v knjigi (začetek in konec knjige), • razlikuje med branjem in pisanjem, • riše/zapisuje in sporoča na svoj način. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozna smer branja (od leve proti desni, od zgoraj navzdol), • razume, kaj sporoča nebesedni in kaj besedni del besedila, • ločuje med črko, števkno in besedo, • ustrezno razvojni stopnji razume multimodalno/večpredstavnostno besedilo. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozna in uporablja različne bralne vire (tiskane, zvočne, digitalne, interaktivne), • v bralnem gradivu/knjigi poišče osnovne podatke (naslov, avtorja, ilustratorja), • ločuje med povedjo in besedilom. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razume razliko med bralnimi gradivi (tiskanimi, zvočnimi, digitalnimi/interaktivnimi) in to upošteva pri branju, • uporablja različne strategije linearnega in izbirnega branja, • celostno bere multimodalna/večpredstavnostna besedila. 		

7 **Celostno branje** multimodalnih besedil: sestavljanje pomenov iz besednih in nebesednih delov/ilustracij, upoštevanje odnosa ali interakcije (zavedanje o pomenu multimodalnosti/različnih sestavin)

8 **Multimodalna/večpredstavnostna/večkodna besedila**: vsebujejo besedilo in ilustracije, slike, fotografije, grafe, miselne vzorce, razpredelnice, formule, zemljevide, notne zapise ipd.

4. gradnik: GLASOVNO ZAVEDANJE

Element gradnika:

- glasovno razločevanje⁹
- glasovno razčlenjevanje¹⁰
- poznavanje in uporaba knjižne izreke, ustrezne stavčne intonacije

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razlikuje in prepozna zvoke in glasove, • pravilno artikulira/izgovarja glasove, • prepozna prvi in zadnji glas v besedi, • (lahko) razčlenjuje besede na glasove, • loči dolge od kratkih besed, • besede členi na zloge, • prepozna prvi in zadnji zlog v besedi, • zaznava in tvori rimane besede, • tvori nove besede iz istih glasov. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepozna glasove, ki jih drugače slišimo kot pišemo, • razčlenjuje večzložne besede na glasove, • povezuje glasove v novo besedo, besedo v poved, povedi v krajše besedilo, • z dodajanjem in odvzemanjem glasov tvori nove besede, • uporablja ustrezno stavčno intonacijo. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spozna razliko med knjižno in neknjižno izreko, • uporablja ustrezno stavčno intonacijo. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • loči in razume razliko med knjižno in neknjižno izreko, • uporablja ustrezno stavčno intonacijo. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • loči in razume razliko med knjižno in neknjižno izreko, • uporablja ustrezno stavčno intonacijo¹¹.

⁹ Glasovno razločevanje: razločevanje dolžine besed in razločevanje glasov med seboj

¹⁰ Glasovno razčlenjevanje: členitev besed na posamezne zloge, na posamezne glasove

¹¹ Stavčna intonacija: Govori tako, da sogovornik razume, ali pripoveduje, sprašuje, kaj želi, zahteva ...

5. gradnik: BESEDIŠČE

Element gradnika:

- poznavanje besed in razumevanje njihovega pomena pri sprejemanju in tvorjenju besedil
- usvajanje in širjenje besedišča za:
- uspešno branje z razumevanjem,
- učenje in
- sporazumevanje
- uporaba tiskanih in digitalnih jezikovnih virov (priročnikov, portalov ...)

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razume preprosta besedna sporočila, • poimenuje znane osebe, predmete in pojave v okolju/vizualnem gradivu, • tvori dvo- ali tribesedna sporočila, • se igra z besedami. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razume besede v daljših in zapletenejših povedih, • razume pomen besed v konkretnih okoliščinah in zgodbah, • razume in uporablja večino besed v vsakdanjih okoliščinah/v svojem okolju, • uporablja ustrezne vprašalnice, • razume in uporablja izraze za mentalna stanja (vedeti, spomniti (se), razumeti ...), • razume in uporablja vljudnostne izraze, • razume in uporablja strokovne izraze s področij, ki ga zanimajo. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozna, razume in uporablja besedišče različnih predmetnih področij, • poišče razlago novih in manj znanih besed v sobesedilu ali z zunanjo pomočjo, • uporablja preproste tiskane ali digitalne vire (slikovni, tematski slovar ...), • novo besedo zna uporabiti pri tvorjenju povedi, • z usvojenim besediščem tvori različna govornjena in zapisana besedila. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozna, razume in uporablja besedišče različnih predmetnih področij, • sklepa o pomenu besed/besednih zvez iz sobesedila, • poišče razlago novih in manj znanih besed v tiskanih in digitalnih jezikovnih priročnikih, • z usvojenim besediščem tvori govornjena in zapisana sporočila. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozna, razume in uporablja besedišče/strokovne izraze različnih predmetnih področij, • razume nove besede na podlagi sobesedila ali zna poiskati njihovo razlago v tiskanih in spletnih jezikovnih priročnikih in na jezikovnih portalih, • razume (stalne) besedne zveze/fraze in preneseno rabo besed, primerno svoji starosti, • pozna in uporablja strategije za določanje pomena (neznanih) besed, • usvojeno besedišče uporablja pri tvorjenju novih besedil. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pridobljeno besedišče/strokovne izraze različnih predmetnih področij smiselno uporablja ter z njim izraža razumevanje in koncepte različnih strokovnih predmetov/področij, • z usvojenim besediščem tvori ustrezna besedila za različne okoliščine in namene, upošteva načela dobrega sloga (živost, jedrnatost, jasnost ...).

6. gradnik: TEKOČE BRANJE

Element gradnika:

- tehnika branja
- natančnost
- hitrost
- ritem
- izraznost

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
		<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • polglasno ali glasno tekoče bere s tiskanimi in pisanimi črkami zapisana besedila, z redkimi premori ali ponovitvami ter v ustreznem ritmu (glede na bralno gradivo), • glasno bere s pravilno artikulacijo glasov, • povezuje besede v besedne zveze/povedi, uporablja stavčno intonacijo. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (avtomatizirano) tekoče (glasno in tiho) bere neznana besedila, • upošteva stavčno intonacijo, • prebere 70–80 besed na minuto pri glasnem branju in 120 besed na minuto pri tihem branju, • bere svoj rokopis, • bere z redkimi premori, neustreznimi presledki in ponovitvami (95–98 % natančno) ter v enakomernem/ustreznem ritmu. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekoče, smiselno in čim bolj knjižno bere daljša in kompleksna besedila, • prilagaja tehniko in hitrost branja zahtevam besedila, • pri glasnem branju upošteva zvočne prvine govora (premore, poudarke, intonacijo, barvo glasu). 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekoče, smiselno, razločno in knjižno pravilno bere raznovrstna besedila, • upošteva zvočne in vidne prvine glasnega branja (intonacija, hitrost, barva, register, premori ...).

7. gradnik: RAZUMEVANJE BESEDIL

Element gradnika:

- branje/poslušanje z razumevanjem
- iskanje, primerjanje, urejanje, organiziranje podatkov iz besedil
- sklepanje, razbiranje bistva
- povzemanje in vrednotenje besedil
- uporaba bralnih strategij
- uzaveščanje procesa branja

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • povezuje govornje besede z nebesednimi sporočili, • z govorom se odziva na besedna in nebesedna sporočila. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sledi navodilom in usmeritvam, • ob besedilu se odziva z govorom in nebesedno, • smiselno odgovori na zastavljena vprašanja, tvori vprašanja, • pripoveduje ob slikah in drugih gradivih. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odgovori na vprašanja o besedilu na različnih ravneh razumevanja, • prepozna temo, okoliščine nastanka besedila in sporočevalčev namen, • najde bistvene podatke, • razume sporočilo besedila, • postavlja vprašanja, vezana na besedilo, • besedilo ustno obnovi, • uporabi strategije za razumevanje besedila. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odgovarja na vprašanja na različnih ravneh razumevanja, • poišče bistvene podatke in podrobnosti, • povzame s svojimi besedami, • predstavi podatke z različnimi prikazi, • razume 90–95 % besed v besedilu, • besedilo poveže z izkušnjami, • pozna in uporablja osnovne (nekateri tudi kompleksne) bralne strategije za razumevanje različnih vrst besedil. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepozna namen, temo in sporočilo ter okoliščine nastanka besedila, • v besedilu poišče bistvene podatke in podrobnosti, • prepozna odnose med različnimi informacijami besedila, • o besedilu oz. podatkih (si) postavlja vprašanja na vseh ravneh razumevanja, • odgovarja na vprašanja na različnih ravneh razumevanja, • besedilo samostojno obnovi in povzame, • podatke pojasnjuje, utemeljuje, oblikuje hipoteze ..., • vztraja pri zahtevnejših bralnih nalogah, 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepozna vrsto in strukturo besedila in jo poveže s sporočevalčevim namenom in temo, • v besedilu poišče ključne besede/besedne zveze in povzame bistvene podatke, • ob besedilu si zastavlja vprašanja na vseh ravneh razumevanja in nanje odgovarja, • besedilo samostojno povzame in preoblikuje (parafrazira), • podatke iz besedila razvršča, primerja, interpretira, o njih sklepa, presoja, oblikuje hipoteze ... tudi iz več besedil hkrati, • vztraja pri zahtevnejših bralnih nalogah,

7. gradnik: RAZUMEVANJE BESEDIL

Element gradnika:

- branje/poslušanje z razumevanjem
- iskanje, primerjanje, urejanje, organiziranje podatkov iz besedil
- sklepanje, razbiranje bistva
- povzemanje in vrednotenje besedil
- uporaba bralnih strategij
- uzaveščanje procesa branja

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
				<ul style="list-style-type: none"> • izbira in uporablja ustrezne osnovne in kompleksne bralne strategije za razumevanje besedil, • uzavešča lasten proces branja in učenja z branjem. 	<ul style="list-style-type: none"> • pozna in uporablja ustrezne strategije za razumevanje vseh vrst besedil, • uporablja znanje o procesih/strategijah branja za dobro bralno razumevanje, • uzavešča lasten proces branja in učenja z branjem, • na primerni zahtevnostni ravni razume besedila v različnih (maternih) jezikih ali v prvem tujem jeziku.

8. gradnik: ODZIV NA BESEDILO IN TVORJENJE BESEDIL

Element gradnika:

- tvorjenje smiselnih in ustreznih govornih in zapisanih besedil o prebranem/poslušanem
- uporaba prebranega v novih situacijah
- uporaba ustreznih strategij za tvorjenje (govornih/pisnih) besedil

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
<p>Izkaže tako, da</p> <ul style="list-style-type: none"> • se besedno in nebesedno odziva na slišano in videno, • pripoveduje o svojem doživljanju slišane/videne, • slišano/videno upodablja na različne načine, • nebesedno gradivo iz zgodbe/dejavnosti razporedi v smiselno zaporedje. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tvori raznovrstna besedila, • o poslušanem/prebranem besedilu sprašuje in izraža mnenje, • o poslušanem ali prebranem besedilu pripoveduje s svojimi besedami, • nadaljuje zgodbo, napoveduje razplet, • na slišano/prebrano besedilo se odzove na različne načine (likovno, s plesom, z igro, dramatizacijo ...). 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • govorno in pisno tvori jasna in razumljiva raznovrstna besedila, • napoveduje na osnovi podatkov iz besedila, • izraža svoja občutja o prebranem/poslušanem/videnem, • besedila oblikuje rokopisno in v elektronski obliki ter jih izboljšuje glede na povratne informacije (učitelja in sovrstnikov). 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tvori povzetek prebranega/slišane, • (na podlagi prebranega/slišane) tvori jezikovno ustrezna govorna in zapisana besedila raznih vrst¹², • razlaga prebrano/poslušano in o tem razpravlja, • vrednoti besedilo in oblikuje odnos do njega, svoje stališče utemelji z dokazi, • utemeljuje svoje odgovore oz. odziv na prebrano, • besedila oblikuje rokopisno in v elektronski obliki in jih izboljšuje glede na povratne informacije (učitelja in sovrstnikov). 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razpravlja o prebranem/poslušanem besedilu in utemeljuje svoja stališča z dokazi iz besedila; • govorno in pisno ter jezikovno ustrezno tvori besedila različnih vrst⁹, • besedilo razloži, razčleni, povzame vrednoti ... s pomočjo različnih strategij, • besedilo ali njegove dele zna pretvoriti v nebesedno sporočilo (npr. graf), • utemeljuje svoje odgovore oz. odziv na prebrano, • besedila oblikuje rokopisno in v elektronski obliki. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razpravlja o prebranem besedilu in utemeljuje svoja stališča z dokazi iz besedila in konteksta, • razloži, o čem govori besedilo, ga razčleni in povzame s pomočjo različnih strategij, • tvori smiselna, slogovno dodelana in jezikovno pravilna besedila raznih vrst, • v besedila vključuje izkušnje, vedenje, interes ..., • upošteva namen, naslovnika in okoliščine, • pri tvorjenju upošteva značilnosti vrste besedila, • razume in pravilno uporablja sklice, opombe, vire ... kot del besedila, • besedila oblikuje rokopisno in v elektronski obliki in jih izboljšuje glede na povratne informacije (učitelja in sovrstnikov). • pri tvorjenju besedil izbira ustrezne strategije.

¹² Besedila raznih vrst: opisovalna, pripovedovalna, razlagalna, utemeljevalna ...

9. gradnik: KRITIČNO BRANJE

Element gradnika:

- prepoznavanje, presojanje, vrednotenje podatkov, dejstev in stališč v besedilih, avtorjevega načina pisanja
- oblikovanje lastnega mnenja o besedilih z utemeljevanjem
- presojanje besedil glede na dane kriterije
- postavljanje kriterijev za kritično vrednotenje besedil
- kritična uporaba virov

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepozna temeljno sporočilo preproste zgodbe. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prepozna domišljjski in realni svet v besedilih ter vlogo glavnih (književnih) oseb v zgodbah, • prepozna/razume temeljno sporočilo, • postavlja vprašanja ob besedilu, • izrazi mnenje o poslušanem/gledanem besedilu. 	<p>Izkaže tako, da</p> <ul style="list-style-type: none"> • v besedilih ločuje realni in domišljjski svet, • prepozna temo in sporočilo/vodilno misel in ju podpre s podatki iz besedila, • izrazi svoje mnenje o prebranem besedilu, • besedila vrednoti v skladu s izkušnjami in občutki, • postavlja vprašanja o besedilu, • iz različnih podatkov v besedilu izpeljuje preproste sklepe. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razlikuje med dejstvi in mnenji, • prepozna temo in sporočilo/vodilno misel in ju vrednoti v skladu s svojimi izkušnjami in občutki, • vrednotenje besedila podpre s podatki/dokazi iz besedila, • postavlja vprašanja o besedilu na višjih ravneh, • izpeljuje sklepe iz različnih podatkov v besedilu. 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizira in argumentirano vrednoti vsebino besedila, • razlikuje med dejstvi in stališči, • oblikuje mnenje, ga zna utemeljiti oziroma podpreti s podatki in dokazi iz besedila, • kritično presoja različne dele besedila (npr. nebesedni del), • informacije v besedilu kritično presoja glede na dane kriterije ali glede na lastne kriterije, • primerja več besedil med seboj in jih vrednoti glede na kriterije, • samostojno oblikuje domneve na podlagi podatkov iz besedila ter jih utemeljuje, 	<p>Izkaže tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • povezuje in kritično vrednoti informacije v različnih vrstah besedil, • svoje mnenje utemelji in ga ponazori s primeri, • najde bistvene informacije v manj opaznih podrobnostih, precej prikritih v besedilu ali zasenčenih z zavajajočimi informacijami; • prebrano vrednoti glede na dane ali lastne kriterije za vrednotenje, • vrednoti kakovost trditev v besedilu z vidika relevantnosti in sprejemljivosti, • oblikuje hipoteze in v besedilu išče argumente zanje, • prepozna napake v argumentiranju in se jim izogiba pri oblikovanju besedil,

9. gradnik: KRITIČNO BRANJE

Element gradnika:

- prepoznavanje, presojanje, vrednotenje podatkov, dejstev in stališč v besedilih, avtorjevega načina pisanja
- oblikovanje lastnega mnenja o besedilih z utemeljevanjem
- presojanje besedil glede na dane kriterije
- postavljanje kriterijev za kritično vrednotenje besedil
- kritična uporaba virov

PREDŠOLSKA VZGOJA		OSNOVNA ŠOLA			SREDNJA ŠOLA
1–3 let	3–6 let	1. VIO	2. VIO	3. VIO	
				<ul style="list-style-type: none"> • samostojno, namensko, kritično in odgovorno izbira in uporablja različne vire. 	<ul style="list-style-type: none"> • informacije kritično uporablja pri reševanju novih problemov, • kritično presoja in uporablja tradicionalne in nove bralno-pisne tehnologije in vire.

Bralna pismenost Opredelitev in gradniki

Avtorji: Milena Kerndl, Sandra Mršnik, Nina Novak, Romana Fekonja, Mira Hedžet Krkač, Mihaela Kerin, Darinka Rosc Leskovec, Marija Sivec, Nives Zore, Vladimir Milekšič, Andreja Čuk, Mirjam Stanonik, Bernarda Gaber, Andreja Bačnik, Janja Cotič Pajntar, Urška Fekonja Peklaj, Polona Vilar, Alenka Kavčič, Lara Godec Soršak, Dragica Haramija, Mira Krajnc Ivič, Karmen Svetlik, Sanja Slapar, Tjaša Prudič, Ksenija Leban, Nina Papež, Mateja Ceket Odar

Jezikovni pregled: Milena Kerndl, Darinka Rosc Leskovec, Mira Hedžet Krkač

Oblikovalec: Simon Kajtna

Grafična priprava: ABO grafika, d. o. o., zanj Igor Kogelnik

Izdal in založil: Zavod RS za šolstvo

Predstavniki: dr. Vinko Logaj

Urednici založbe: Andreja Nagode in Petra Weissbacher

Spletna izdaja

Ljubljana, 2022

Publikacija je dosegljiva na www.zrss.si/pdf/Bralna_pismenost_gradniki.pdf

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

Gradivo je nastalo v okviru projekta OBJEM, 2016–2022, *vodja projekta:* dr. Sandra Mršnik.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 103314947

ISBN 978-961-03-0672-6 (PDF)
